

Izabela Mellin, Wojciech Nowakowski

Ławny Łasek, gm. Piecki Stare
Kielbonki, woj. olsztyńskie, St. III,
AZP: 26-69/9

Informator Archeologiczny : badania 23, 50-51

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Po wykonaniu natomiast sondażu można stwierdzić, że cmentarzysko jest poważnie lub całkowicie zniszczone. W sondażach nr II, III wystąpiły zaciemnienia, które można interpretować jako spągi zniszczonych obiektów. Głębokie jamy osadowe miażdżości do 1,5 m z nielicznym materiałem ceramicznym i krzemienym o chronologii neolitycznej i wczesnobrązowej odkryte zostały w sondażach w VII, X. Płytsze od jam osadowych obiekty w postaci grobów zalegające do gł. 50 cm zostały całkowicie zniszczone przez przemieszczenie masy ziemi w celu zasypiania głębokiego wkopu (orientacyjna granica na planie). W niektórych miejscach (sondaż VIII) zepchnięto całą warstwę orną wraz z podglebiem, pozostał czysty less i na to miejsce z kolei nasunięto warstwę czarnoziemu z niższej partii wyniesienia poniżej lokalizacji sondażu nr IX.

Szczałki kostne odkrytego jedyne grobu poddano analizie antropologicznej (dr W. Kozak-Zychman). Na podstawie zachowanych fragmentów czaszki oraz szkieletu postkranialnego (450 g) ustalono płeć żeńską. Po dalszej wnikliwej obserwacji określono wiek na 20-25 lat (Adultus). Dolną granicę wieku wyznaczono dzięki zaobserwowanemu zrośnięciu głowy kości promieniowej z jej trzonem (powyżej 17 roku życia), górną zaś granicę wieku na 25 lat określono z powodu nie zrośnięcia segmentu kości krzyżowej. W skupisku kości ludzkich znajdowały się dwa fragmenty nieprzepalonych kości zwierzęcych.

Przynależność odkrytego w Kol. Husynne grobu do kultury zarubinieckiej nie budzi wątpliwości, znajduje on analogie na dwóch znanych na ziemiach Polski stanowiskach tej kultury. Znalaziona na powierzchni w Kol. Husynnym brązowa fibula V typu (wg A. K. Ambroza) — znana jest tylko z cmentarzyska w Hryniewiczach Wielkich natomiast inne typy zapinek kultury zarubinieckiej znane są z Polesia. Zapinka ta datowana jest na I w. n.e. Naczynie pochodzące z grobu z półksiężycowatymi guzkami posiada podobne zdobienie do naczynia z Putnowic. Analogiczne guzki półksiężycowate występują także na naczyniach pochodzących z cmentarzyska w Velemici I, II i Otwierzici. Za przynależnością znaleziska z Kol. Husynne do kultury zarubinieckiej przemawia też zaobserwowane oddzielenie szczątków zmarłej od stosu i prawdopodobnie przemycie kości, także obecność naczyń i przedmiotów metalowych. Odkrycie zasługuje na szczególną uwagę, gdyż jest oddalone tylko o kilkanaście kilometrów na południowy-wschód od Putnowic a są to stanowiska wysunięte najdalej na południowy-zachód od zwartego zasięgu kultury zarubinieckiej.

Leśno, gm. Brusy,
woj. bydgoskie,
St. 2, AZP: 20-35/12

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii

Badania prowadził dr Krzysztof Walenta. Finansował Uniwersytet Łódzki i WKZ w Bydgoszczy. Czternasty sezon badań. Cmentarzysko kurhanowe kultury wielbarskiej i cmentarzysko kultury pomorskiej.

Badania prowadzono w centralnej części cmentarzyska. Wykopy o łącznej powierzchni 375 m² wytyczono tak, aby wypełnić wykopami luki powstałe w poprzednich sezonach badawczych. W badanych odcinkach odkryto grób popielnicowy kultury pomorskiej, w którym jedynym wyposażeniem była gliniana miska znajdująca się wewnątrz popielnicy. Odkryto także grób jamowy z przemytymi kośćmi złożonymi w wieloletniej niecce wyłożonej kamieniami. W grobie tym nie znaleziono żadnego wyposażenia. Na podstawie stopnia przepalenia kości można sądzić, że grób należał do kultury pomorskiej. W ramach przebadanego obszaru znajdował się także kurhan Nr 12. Już przed rozpoczęciem badań w jego centrum widoczny był spory wkop rabunkowy. Stwierdzono, że nasyp kurhanu wykonany był z piasku. Brak śladów kamiennej obstawy. W centrum poniżej wkopu rabunkowego, odkryto jamę grobu szkieletowego o wymiarach 130 x 65 cm, co sugeruje, że w grobie tym pochowano osobnika młodocianego. Kości szkieletu nie zachowały się a wyposażenie stanowiła jedna brązowa zapinka zbliżona do typu A.V.114. Ponadto w badanych odcinkach odkryto cztery skupiska ceramiki kultury pomorskiej, w tym znaczne ilości fragmentów wtórnie przepalonych.

Badania będą kontynuowane.

Lawny Łasek, gm. Pleckł Stare
Kiełbonki, woj. olsztyńskie,
St. III, AZP: 26-69/9

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie

Badania prowadziła mgr Izabela Mellin. Finansowało Muzeum w Olsztynie. Konsultacja merytoryczna — dr Wojciech Nowakowski. Trzeci sezon badań. Osada z okresu wpływów rzymskich i wędrowek ludów kultury zachodniobałtyjskiej.

Wyeksplorowano łącznie 232 m² powierzchni. Wykopy wytyczono na kulminacji wzgórza, na wschód od już badanego terenu, w obrębie lasu. Wykopy sondażowe założono na północnym skraju wzgórza — na polu, po zachodniej stronie drogi na skarpie starego wyrobiska oraz na południowym skraju wzgórza, wzdłuż drogi w stronę jeziora Mokre. W obrębie lasu wykopy wytyczane były w lukach między drzewami, stąd rozpoznanie wzajemnego położenia obiektów jest utrudnione.

Wyeksplorowano 16 jam osadniczych (nr 22-37/89) znajdujących się na terenie lasu. Jamy pod względem budowy i zawartości materiału są analogiczne do znanych już z ubiegłych sezonów. Wyróżniają się jedynie jamy dwuczłonowe (nr 25, 27, 29, 35, 37), składające się z dwóch połączonych ze sobą jam, z których jedna jest zawsze nieco płytsza i na ogół mniejsza. Materiał w nich występujący nie jest zróżnicowany. W wykopie sondażowym na południowym skraju osady, stwierdzono istnienie warstwy kulturowej z dużą ilością materiału. Należy liczyć się z możliwością spływów warstwy. Pozostałe dwa wykopy sondażowe wykazały tylko szczątkowe ślady osadnictwa.

Na inwentarz jam składa się ceramika (mocno rozdrobniona, pochodząca głównie z naczyń gospodarczych o chropowatych powierzchniach), polepa, glina, grudki wapna i kredy oraz nieliczne węgle drzewne. W jamach bardzo licznie występują szczątki ryb (łuski i kości) oraz kości zwierzęce.

Wspomnieć należy o odkryciu żelaznego haczyka na ryby (jama 22/89), kółka żelaznego (jama 26/89) i glinianego, płaskiego ciężarka (jama 29/89). Fragmenty naczyń o silnie wydłużonej szyjce i baniastym brzuscu (jama 23/89), analogiczne do popielnic występujących na cmentarzysku w Mojtynach, gm. Piecki (grób 61 i 88) pozwalają jak narazie dolną granicę osady wyznaczyć na późny okres rzymski C2.

Materiały znajdują się w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.

Badania będą kontynuowane.

Małyszówka, gm. Dąbrowa Białostocka woj. białostockie St. 4 patrz okresy brązu

Małomęcz, gm. Hrubieszów,
woj. zamojskie,
St. 15, AZP: 88-94/80

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie Katedra Archeologii

Badania prowadził dr Andrzej Kokowski. Finansował WKZ w Zamościu. Dziesiąty sezon badań. Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich.

Badaniami objęto powierzchnię około 196 m². Wszystkie wykopy zlokalizowane były po wschodniej stronie wcześniej eksplorowanego obszaru, z uwzględnieniem małej części pozostawionej w strefie południowo-wschodniej i wąskiego wykopu, który w przyszłości ma określić poprawność interpretacji zasięgu cmentarzyska w kierunku północ.

Na odsłoniętej powierzchni zarejestrowano 20 grobów, z czego w całości wyeksplorowano 18. Dwa pozostałe uchwycono w północnym profilu wykopu wschodniego, co potwierdza przypuszczenie o rozciągnięciu obiektu w kierunku północno-wschodnim. Wśród zbadanych grobów jeden uznano za ciałopalny-szkieletowy, dwa były najprawdopodobniej symboliczne, gdyż w dużych głębokich jamach nie znaleziono pochówków ani elementów wyposażenia. Pozostałe reprezentowały pochówki iahumowane. Odnotowano jedenaście pochówków dzieci, przy czym trzykrotnie towarzyszyły one osobnikom dorosłym. Tak było w grobie nr 242, w którego centralnej części, nad zgrupowaniem kości dorosłego osobnika znaleziono fragmenty szkieletu dziecka. W grobie 249 w stropie umieszczono najprawdopodobniej pochówek ciałopalny dorosłego osobnika a w partii spagowej dziecka. W grobie 254 szkielet dorosłego spoczywał wraz z bardzo małym dzieckiem (oseskiem?).

Inwentarz znaleziono w dwunastu grobach, przy czym w większości przypadków były to pojedyncze naczynia lub przedmioty. W odniesieniu do dwóch grobów: 245 i 255 można przypuszczać ich wyrabowanie. W przypadku pierwszego z wymienionych jest to raczej pewne. W stropie jamy grobowej zarejestrowano skupienie porozrzuconych i połamanych kości osobnika dorosłego z kilkoma paciorkami i rozbitymi naczyniami. Następnie przez znaczną część wypełniska obserwowano bardzo wyraźny zarys regularnie prostokątnej trumny, która ustawiona była w jamie nieco ukośnie w stosunku do jej dłuższej osi. Nadto ustawiona była w przegłębieniu stabilizującym (tzw. „zaplecznik”). Wkop rabunkowy skierowany był dokładnie na zawartość trumny i nie naruszył wypełniska boków jamy.

Interesujące wyposażenie zawierały groby nr 242: naczynia lepiące w rękę, w tym jedno grupy XVII Schindlera z unikatowym ornamentem półkoli i wolut wypełnianych nacięciami, dzban wykonany na kole w typie Sintana de Mures zawierający w środku miniaturową, bogato zdobioną czarkę, grzebień i ozdoby; grób 254 z kubkiem lepiącym w rękę, grzebieniem, igielnikiem i paciorkiem szklanym oraz grób 240 zawierający zestaw naczyń wykonanych na kole i lepiących w rękę.

Niezwykle istotny dla badań obrządku pogrzebowego grupy małomęckiej jest grób nr 249. Jego strop zajmował rozległy wkop o intensywnie ciemnym zabarwieniu zawierający przepalone kości najpewniej osobnika dorosłego, fragmenty kilku naczyń wykonanych na kole — głównie wazy, przepalone przedmioty ze szkła, brązu i srebra oraz przęślik. Na dnie głębokiej jamy grobowej stwierdzono znakomicie czytelną trumnę, w obrębie której spoczywał pochówek zajęcia wyposażony w trzy naczynia: misę, czarkę i mały dzbanek — lepiące w rękę; grzebień, igłę, brązowe okucie, paciór bursztynowy. Poza obrębem trumny zlokalizowano fragmenty czaszki młodego osobnika. Wspomniany wkop nie naruszał zawartości trumny i nie dochodził najpewniej do jej stropu. Sposób umieszczenia wkopu w obrębie jamy jednoznacznie jednak moim zdaniem świadczy o celowości jego założenia i ma najpewniej ideowy związek ze znajdującym się niżej pochówkiem zwierzęcym. Najlepsze analogie dla tego obiektu znane są z cmentarzysk w Moroczynie, stan. 25 i w Danczenach.

Aktualny stan badań pozwala na stwierdzenie na powierzchni 1941 m² 258 grobów, zawierających około 480 osobników. Cmentarzysko rozciąga się w kierunku północno-wschodnim, co sugerowały wcześniejsze obserwacje morfologii zajmowanego przez teren wyniesienia. Aktualnie pewnie określono jego granicę ze strony N, NE i SE. Wydaje się iż zbliżoną do faktycznej jest granica od strony północnej. Przyszłe badania wymagają penetracji od strony wschodniej i północno-wschodniej, z założeniem wykopu rozstrzygającego kwestię graniczną strefy północnej.

Mihki, gm. Elk woj. suwalskie St. 4 patrz paleolit i mezolit

Młodzikowo, gm. Krzykosy,
woj. poznańskie,
St. 21, AZP: 58-34/32

Muzeum Archeologiczne w Poznaniu

Badania prowadził mgr Michał Brzostowicz przy współpracy mgr mgr Jana Dudziaka